

Onderwijs in beweging een 10 met een griffel

Stilstand is achteruitgang. Daarom zijn we altijd op zoek naar nieuwe methoden en technieken, naar nieuwe ideeën, naar betere vormen van onderwijs. Helaas zijn niet alle vernieuwingen ook verbeteringen gebleken. Hoe denkt u over de zes onderstaande *hottopics*? Laat het ons weten op www.pomanagement.nl. Zes van uw collega's gingen u alvast voor in dit artikel.

Stelling 1

Allesbepalende Cito-eindtoets bepaalt zeker niet alles

Orthopedagoog Riet Blok en een aantal basisschooldirecteuren uit Apeldoorn en omgeving willen dat de 'allesbepalende Cito-eindtoets' wordt afgeschaft. Ze verenigden zich in de actiegroep 'Op weg naar geweldig onderwijs'. Het is hun stellige mening dat scholen die een te lage score halen op de Cito-eindtoets, daar door de inspectie, ouders en de media genadeloos – maar onterecht – op worden afgerekend. Volgens hen heeft de toets alleen oog voor cognitieve vaardigheden, met de focus op taal en rekenen, en wordt er geen rekening gehouden met andere belangrijke vaardigheden als creativiteit, technisch inzicht en bijvoorbeeld sportief talent. Ook de Onderwijsraad heeft zo haar bedenkingen. Belangrijke persoonlijke kenmerken als werkhouding, gedrag, huiswerkattitude en sociale vaardigheden worden buiten beschouwing gelaten. Volgens Rinda den Besten, voorzitter PO-raad, is de informatie uit het leerlingvolgsysteem interessanter dan de momentopname van de eindtoets. Volgens haar moet het advies van de leraar belangrijker worden bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. De eindtoets ziet ze als een 'een startpunt waar de leerling aan kan werken om zich verder te ontwikkelen'. In Friesland denken ze er iets op gevonden te hebben. De Friese Plaatsingswijzer, waarbij een kind een advies krijgt voor het voortgezet onderwijs op basis van zijn resultaten en ontwikkeling in de laatste drie jaar van de basisschool, spreekt inmiddels meer scholen in het land aan. Wat vindt u...?

Tekst:
Frank Stienissen en
Daphne Doemges-Engelen

Fotografie:
Shutterstock

Stelling 1: Ingrid van Beuzekom

Ingrid van Beuzekom, directeur Kindercampus De Vuurvogel in Tilburg:

'Of een kind het goed doet, merk je aan zoveel meer dan aan een toets'

"Ik denk dat het nuttig is om te kijken of we op de juiste manier bezig zijn: het is goed om de kwaliteit van het onderwijs te normeren. Echter, alleen afgaan op de Cito-resultaten is wat mij betreft te kort door de bocht. Niet alleen voor de school, maar ook voor de kinderen zelf. Of een kind het goed doet op school of niet, beoordeel ik niet alleen aan de hand van een toets. Ik zie of ze betrokken zijn bij de lessen, of ze blij en gelukkig rondlopen, enthousiast aan het werk gaan en thuis bezig zijn met onderwerpen waar we op school aandacht aan besteden. Een kind is meer dan alleen een cijfertje. Gelukkig geldt in Tilburg de afspraak dat het advies van de school leidend is. Wettelijk gezien heb je daar een tweede, onafhankelijk cijfer bij nodig. Dat kan de Cito zijn, maar ook een ander onderzoek. Wij kiezen voor sommige kinderen voor het drempelonderzoek. Bijvoorbeeld bij kinderen van wie we verwachten dat ze op een advies vmbo bk of lager zitten. Kinderen die faalangstig zijn, of die door dyslexie moeite hebben met de vraagstelling van de Cito. Naar mijn idee moet de school kunnen bepalen welke toets past bij welk kind. Daarnaast kijken wij verder dan alleen het laatste jaar. In groep 7 formuleren we een preadvies dat we in groep 8 nog eens tegen het licht houden. Een gedegen advies behelst zoveel meer dan de uitkomst van een toets."

'Naar mijn idee moet de school kunnen bepalen welke toets past bij welk kind.'

Stelling 2

Wordt het tijd dat we online onderwijs heilig verklaren?

Minister Jet Bussemaker van Onderwijs heeft de Tweede Kamerleden laten weten dat online onderwijs onontkoombaar is en zich 'stormachtig' ontwikkelt. Ze heeft het overigens niet over het basisonderwijs maar over het hoger onderwijs. Uit onderzoek van de Universiteit Twente blijkt echter dat ook het speciaal onderwijs baat heeft bij de inzet van moderne technologische middelen. November 2013 promoveerde Bertold van Leeuwen op een door hem ontwikkelde ICT-tool. Hiermee kunnen leerkrachten zelf reken- en wiskundelessen opzetten. De lessen zijn afgestemd op de individuele capaciteiten van zml-leerlingen. Ook, of misschien wel met name, is de tool handig voor leerkrachten in het reguliere basisonderwijs in het kader van de nieuwe Wet passend onderwijs. Professor Rob Martens van het Ruud de Moor Centrum, het expertisecentrum voor professionalisering van leraren aan de Open Universiteit, is al jaren een groot pleitbezorger van meer en betere inzet van ICT-middelen in het onderwijs. Volgens hem zorgt de ICT-revolutie ervoor dat leerlingen de vrijheid krijgen om 'datgene op te zoeken en te bestuderen wat ze zelf willen weten'. Met nieuwsgierigheid als belangrijkste drijfveer. Ook denkt hij dat ICT en mobiele technologie de samenwerking tussen leerlingen sterk kan bevorderen en dat de 'traditionele grenzen van klas of school' een heel andere betekenis krijgen. Kortom, waar wachten we op! Of zal het zo'n vaart niet lopen?

Stelling 2: Gaby de Jongh

Gaby de Jongh, directeur van OBS Kameleon in Doorn:

'Ruimte voor ICT ontstaat pas als we reguliere methoden loslaten'

"Ik denk inderdaad dat het niet zo'n vaart zal lopen. We praten hier al zeker tien jaar over met elkaar! Er zit zeker een kern van waarheid in de stelling, maar de werkelijkheid is een stuk weerbarstiger: het implementeren van online onderwijs is niet zo eenvoudig. Ik ben het met professor Rob Martens eens dat de inzet van ICT leerlingen helpt om zich meer bewust te worden van hun eigen leerproces. Het onderzoekende karakter is een grote plus. In onze topklas voor hoogbegaafde leerlingen werken ICT-toepassingen goed. Zij hebben allemaal een eigen laptop, die ze overigens zelf meenemen. Dat is direct al de eerste discussie in het onderwijs: hoe ga je het financieren? Naar mijn idee zou de school niet de hardware moeten leveren. Dat is niet te betalen en niet bij te houden qua technologische ontwikkelingen. De ouders van onze hoogbegaafde leerlingen financieren zelf laptop en tablet. Het onderwijs is voor deze kinderen erg onderzoeksmatig en vraaggestuurd. Specifiek bij die vorm van onderwijs past ICT heel goed. In het reguliere onderwijs volgen we echter vaste methoden. Pas als je de gebruikelijke onderwijsmethoden durft los te laten, is er ruimte voor ICT. Instructie via het digibord of een leerboek dat wordt vervangen door een tablet, dat vind ik niet de definitie van online onderwijs. Het voortgezet onderwijs loopt iets voor op het primair onderwijs op het gebied van digitale methoden, maar ook daar blijft ICT een aanvulling op de reguliere methode: geen vervanging van. Voor de topklas wordt het onderwijs echt samen met de kinderen gemaakt. Dan krijgt ICT vanzelf een plek. Alleen als de onderwijsmethode er ruimte voor biedt en de werkvormen onderzoeksgericht zijn, vind ik ICT een toegevoegde waarde."

'Instructie via het digibord of een leerboek dat wordt vervangen door een tablet, dat vind ik niet de definitie van online onderwijs.'

Stelling 3

De onstuitbare opmars van het Engelstalig onderwijs

Als je jong bent, pik je een taal gemakkelijk op. Zeker de Engelse taal komt in het latere leven goed van pas. Daarom gaan twintig basisscholen meedoen aan een proef met volledig tweetalig onderwijs. Ook werkt staatssecretaris Dekker aan een wetsvoorstel dat alle basisscholen de mogelijkheid geeft om vanaf groep 1 vijftien procent van de tijd – zo'n vier uur per week – Engels te gebruiken als instructietaal. Oud-taaldocent en schrijver René Appel is faliekant tegen: volgens hem is de nadruk op Engels een reële bedreiging voor het Nederlands als cultuurtaal. Ook plaatst hij in een door hem geschreven artikel in *de Volkskrant* grote vraagtekens bij de positieve resultaten van eerdere onderzoeken. Bovendien vindt hij dat de meeste jonge mensen in Nederland de taal al behoorlijk machtig zijn. Arjan de Korte, docentopleider van Driestar Hogescholen en vo-docent Engels, vindt het wetsvoorstel wel een goed idee. Wel verwacht hij dat de leerlingen de voorsprong snel weer kwijtraken als het voortgezet onderwijs niet inspeelt op het hogere niveau. Daarnaast denkt hij

Stelling 3: Loes Viset

'Jonge kinderen laten zich nog niet belemmeren door schroom: ze durven de woorden uit te spreken.'

dat het grote niveauverschil tussen de leerlingen problemen kan opleveren. Hoogleraar tweetalig onderwijs Rick de Graaff is minder somber gestemd. Hij vindt het goed dat basisscholen meer invloed op het onderwijsaanbod krijgen. Volgens hem doet de overheid er goed aan om explicieter in de kerndoelen vast te leggen wat basisscholen hun leerlingen op het gebied van Engels minimaal moeten leren. Dat tweetalig basisonderwijs een nadelige invloed zou hebben op de andere schoolprestaties, onderschrijft hij niet. Volgens hem wees onderzoek juist uit dat deze vorm van onderwijs zowel voor de sterke als voor minder sterke leerlingen een goede zaak is. Ook voor leerlingen die thuis een andere taal spreken dan de eerste schooltaal.

Loes Viset, locatieleider van basisschool Het Plein in Rotterdam:

'Engels vanaf groep 1 geeft een enorme voorsprong'

"Sinds drie jaar geven wij hier ook Engels: vanaf groep 1 al. Ik was daar vooraf sceptisch over. Voor veel van onze leerlingen zou Engels hun derde taal worden. Terwijl sommigen nog problemen hebben met de Nederlandse taal. Ik dacht dat het nodig was om eerst de ene taal goed te beheersen, voordat je een volgende taal leert. Als ik echter nu zie hoe gemakkelijk jonge kinderen het oppikken, vind ik het toch heel waardevol. We geven Engels zonder methode, ontwikkelingsgericht, en bieden het binnen bepaalde thema's aan. Het begint in groep 1 spelenderwijs met de kleuren, een knuffel die een Engelse naam heeft, samen zingen. Al snel gaan we over op de omgangsvormen: 'good morning', 'see you tomorrow'. Jonge kinderen laten zich nog niet belemmeren door schroom: ze durven de woorden uit te spreken. In de middenbouw leren ze gemakkelijk Engels: ze draaien er hun hand niet voor om. Ik denk dat ze daarmee een enorme voorsprong hebben in het voorgezet onderwijs. Of het per se nodig is, dat weet ik niet. Ik denk alleen dat ze met deze basis wel gemakkelijker andere talen leren. En, niet onbelangrijk: ze vinden het onwijs leuk om elkaar in het Engels te groeten, en door ouders wordt ons initiatief toegejuicht."

Stelling 4

Alleen positief werkt, of toch niet?

Een schouderklopje op z'n tijd doet wonderen. Daar fleurt iedereen van op. Maar overdreven positief reageren kan ook averechts werken. Bij onzekere kinderen met een lage zelfwaardering groeit dan juist hun faalangst. Met deze mededeling kwam onlangs het vaktijdschrift *Psychological Science*. Woorden als briljant, fantastisch, heel erg, geweldig of super worden volgens ontwikkelingspsycholoog Sander Thomaes vaak te onpas gebruikt. Daardoor komt de lat voor deze groep kinderen alleen maar hoger te liggen, stelt hij. Niet doen dus, geef een eerlijk antwoord. Of toch niet? Op de Belgische site 'School voor leiderschap' valt te lezen: 'Waarom positieve feedback zo belangrijk en cruciaal is voor jou als leidinggevende en jouw team? Wanneer was het de laatste keer dat jij je medewerker positieve feedback

Stelling 4: Pieter-Jan van Hoof

gaf? Denk hier eens aan terug: hoe reageerde jouw medewerker, wat zag je toen, wat dacht je en voelde je toen zelf? Wel heel bijzonder dat we ons deze momenten zo goed kunnen herinneren. Ze zijn immers ook heel bijzonder en belangrijk voor de groei van jouw medewerker(s) en jouw team.' Volgens de afzender vinden veel leidinggevendenden het echter vreselijk moeilijk om positieve feedback te geven aan hun medewerkers. Maar wat moeten we nu doen als we vinden dat het eigenlijk iets beter moet? Werkt eerlijk en open? Streng doch rechtvaardig? Of toch maar kritisch positief?

Pieter-Jan van Hoof, directeur van obs De Bolster in Sint-Michielsgestel:

'Kinderen moeten ook leren tegen kritiek te kunnen'

"Ik ga er zonder meer vanuit dat positieve feedback heel waardevol is. Dat dient echter wel in verhouding te staan met wat er wordt gepresteerd. Die context mis ik soms wel. Niet alles is fantastisch en geweldig en goed. Ook moet je goed voor ogen houden wat je aan het waarderen bent: de tekening zelf, of de inzet van het kind? Als ouders zeggen dat alles fantastisch is, went een kind daar snel aan. De positieve feedback staat dan niet in verhouding tot wat iemand presteert. Ik zie vaak dat kinderen dan op latere leeftijd slecht tegen kritiek kunnen. Ineens komt die toets er matig uit en kunnen ze daar moeilijk mee omgaan. Hoe je het ook wendt of keert, soms gaat iets niet goed. Teleurstellingen horen bij het leven. Het is belangrijk dat kinderen leren accepteren dat ze sommige dingen niet kunnen, of er een beperkt talent voor hebben.

Een compliment – of het nu naar de leerlingen of je medewerkers is – dient nooit krampachtig te voelen, in de vorm van 'ik moet iets positiefs zeggen'. Positieve feedback hoort in je gehele uitstraling te zitten, de waardering voor iemand. Dan hoeft het niet altijd expliciet te benoemen. En als iets niet goed gaat, mag je dat ook zeggen. Een positieve benadering kan ook bestaan uit een advies, hoe het beter of anders kan. Kortom: ik geef met positieve intenties zo eerlijk mogelijk feedback, zonder in extremen te vallen in het negatieve, maar evenmin in het positieve. Daar moet je een balans in vinden."

Stelling 5

De school is later uit. Joepie! Bah!

Vroeger mocht een schooldag niet langer duren dan 5,5 uur. Maar die regel bestaat niet meer. Scholen mogen zelf beslissen hoelang een schooldag duurt. Wel moeten ze zich houden aan het minimaal aantal uren onderwijs dat in de wet staat: 7.520. Basisschoolleerlingen van 32 scholen in Den Haag gaan vanaf komend schooljaar echter zes uur per week langer naar school. De gemeente hoopt met deze maatregel leerlingen aan te sporen zich verder te ontwikkelen op bijvoorbeeld het gebied van sport, techniek of kunst. De Haagse D66-wethouder Ingrid van Engelshoven wil

'Het is belangrijk dat kinderen leren accepteren dat ze sommige dingen niet kunnen, of er een beperkt talent voor hebben.'

Stelling 5: Rob Jiskoot

'Het is vooral belangrijk om per school en dus locatie te polsen waar ouders en kinderen behoefte aan hebben.'

met deze maatregel leerlingen aanmoedigen hun bijzondere talent te ontdekken en te ontwikkelen. "Ik geef altijd als voorbeeld The Beatles. Twee jongens werden op school talentloos weggezet. Niemand zag hun passie voor muziek. Zo'n situatie willen we in onze stad voorkomen", vertelt Van Engelshoven in *De Telegraaf*. Verplicht zijn de uren niet. Ouders kunnen hun kinderen vrijwillig inschrijven voor het extra programma. Langere schoolweken zijn in Den Haag overigens niet nieuw. Op 25 basisscholen worden al extra uren taal en rekenen gegeven om leerachterstanden weg te werken. Voor deze maatregel en andere onderwijsextra's als de zaterdagschool en het introduceren van een groentetuin reserveert de wethouder een bedrag van € 45 miljoen. Een goede ontwikkeling?

Rob Jiskoot, directeur van Archipelschool De Leeuwenburch in Middelburg:

'Positief, zeker als kinderen niet bij een vereniging zijn'

"Na schooltijd hebben kinderen ruimte voor expressie en sport. Er is echter een grote doelgroep die niet bij een vereniging zit of sport. Voor hen is een verlengde schooldag een positieve ontwikkeling. In Middelburg kenden we de Brede School Academie, waarin leerlingen na schooltijd bezig waren met rekenen, taal en lezen. Er zijn ook vrijwillige activiteiten gericht op kunst, cultuur en sport na schooltijd. Dat wordt in blokken van een week of vijf aangeboden. We bieden bijvoorbeeld koken aan, wat ontzettend populair is, maar ook schilderen, streetdance of sculpturen maken met legostenen. De kosten worden gesubsidieerd vanuit de gemeente, aangevuld met een kleine eigen bijdrage.

We merken dat vooral de kinderen die veel naar de naschoolse opvang gaan, meedoen met deze activiteiten. Er zijn echter ook kinderen die gewoon buiten willen spelen met hun vriendjes. In Middelburg is vrij veel ruimte voor recreatie in de open lucht. In de binnenstad van Den Haag bijvoorbeeld is dat een ander verhaal. Ik werkte voorheen in de binnenstad van Rotterdam. Daar werkten we met dagarrangementen: gedurende de dag werden een aantal lessen opgeschoven om plaats te maken voor creatieve activiteiten. De schooldag duurde uiteindelijk langer, en alle kinderen deden verplicht mee. Het is vooral belangrijk om per school en dus locatie te polsen waar ouders en kinderen behoefte aan hebben."

Stelling 6

Passend onderwijs: leren van verschillen, of...?

Is uw school goed op weg naar passend onderwijs? De week van het passend onderwijs – van 24 tot en met 28 maart – is bedoeld om elkaar te inspireren gedurende de voorbereidingen. Want 1 augustus is het zover. Dan heeft iedere school een zorgplicht en wordt voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben een passende oplossing op maat gezocht: op de eigen school of op een school binnen het samenwerkingsverband in de regio.

Onderzoek wijst uit dat kinderen in het passend onderwijs beter presteren dan leer-

Stelling 6: Arie Wim Kars

lingen die regulier of speciaal onderwijs volgen. Ook blijkt dat kinderen in een klas met 25 tot 50 procent zorgleerlingen net zo goed scoren op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling als kinderen in een klas met een paar procent zorgleerlingen. Kinderen leren van elkaar, juist door hun verschillen. Prima dus!

Een kritische noot komt van universitair docent-onderzoeker bij de Rijksuniversiteit Groningen Anke de Boer. Op kennisplatform wij-leren.nl schrijft De Boer dat ongeveer 30 procent van de kinderen met een beperking die nu al in het regulier onderwijs zitten, geen aansluiting vindt bij de rest van hun klas. Zorgelijk, want afwijzing kan onder meer leiden tot aanpassingsproblemen en mindere leerprestaties. De houding van leerkrachten en ouders is van grote invloed op de acceptatie van leerlingen met beperkingen.

Dat vraagt om kennis over de beperking. En wellicht ook tijd en aandacht. Maar, ook weer niet té veel speciale aandacht. Want uit nationaal en internationaal onderzoek komt naar voren dat de aanwezigheid van een klassenassistent – die veel tijd aan de leerling met een beperking besteedt – eerder negatief dan positief werkt op de acceptatie: de zorgleerling komt buiten de groep te staan. Passend onderwijs vraagt dus om een doordachte aanpak. Maar uiteindelijk wint iedereen bij deze nieuwe maatregel. Of niet...?

Arie Wim Kars, directeur van Het Spectrum in Hoorn:

'Zorgleerlingen kunnen een toegevoegde waarde voor de hele klas zijn'

"De beste plek voor ieder kind is de basisschool, liefst in de eigen wijk; dus in die zin ben ik het eens met de stelling dat passend onderwijs een goede ontwikkeling voor iedereen is. Ik vind dat zorgleerlingen in de klas een toegevoegde waarde kunnen zijn voor de hele groep. Verschillen kun je omzetten in kansen. Daar zitten natuurlijk wel grenzen aan. Het basisonderwijs is niet in staat om alles op te vangen. De groepen worden groter: het elastiek van de zorg kan niet oneindig worden opgerekt. Op onze school hebben we diverse kinderen met een beperking: een meisje dat blind is, een ander dat lichamelijk gehandicapt is en diverse leerlingen met spraak-/taal- of gehoorproblemen. Door ons nieuwe samenwerkingsverband in de regio in het kader van de Wet passend onderwijs, houden we tegen het licht of we alle zorgleerlingen een goede plek kunnen bieden. Of gaan we ons specialiseren en stellen we onze school open voor kinderen met een bepaald type beperkingen? We kijken altijd naar de onderwijsbehoefte van het kind. Daarna maak je de afweging: kunnen we dat in onze school bieden of niet? Door het overleg met andere scholen in de wijk versterken we elkaar. We zoeken die samenwerking om voor ieder kind specifiek de beste onderwijsvorm te bieden. Zo werkten we al. Ja, het liefst een plaatsing in de wijk op een reguliere school. Maar als er een school is waar het kind beter tot zijn recht komt, moet je dat meenemen. Dat was vroeger in feite niet anders dan straks met de Wet passend onderwijs. Door de nieuwe samenwerkingsverbanden zijn er echter wel meer mogelijkheden: dat is de winst."

'Ik vind dat zorgleerlingen in de klas een toegevoegde waarde kunnen zijn voor de hele groep.'